

Et indblik i Det frie Gymnasiums historie

Skrevet af Eva Clemmensen, sommer 2023

Spansk- og engelsklærer på Det Frie Gymnasium siden 2003

Baggrunden for etableringen af Det Frie Gymnasium

– *Stort folkeligt ønske fra elever og gymnasielærere om en ny måde at gå i gymnasiet og stor interesse og imødekommenhed fra gymnasie direktoratet og undervisningsministeren.*

Det frie Gymnasium bliver skabt som en konsekvens af ungdomsoprøret, da en lille gruppe af skoleelever, studerende og gymnasielærere i 1968 finder sammen for at skabe et helt nyt frit gymnasium, der skulle være et alternativ til den bestående gymnasieskole. Målsætningen for skolen var følgende: *”Det frie Gymnasium skal gennem et konsekvent gennemført demokrati og en fleksibel og utraditionel fagstruktur og undervisningsform være en ramme om elevernes og lærernes personlige udvikling og trivsel. Det skal inspirere dem til selvstændig stillingtagen og medmenneskelig ansvarlighed og skabe forståelse for samtidens samfundsforhold og deres egen relation til disse”* ¹

Ideen var at skabe en demokratisk skole med nye fag og en helt ny måde at tænke faglighed og pædagogik på. Skoledemokrati skulle sikre fuld medbestemmelse for såvel elever som ansatte, der skulle ikke være karakterer eller eksamener, man skulle have tværfagligt samarbejde og introducere nye fag som psykologi, sociologi, idéhistorie, filosofi, databehandling samt kreative fag. Og ikke mindst skulle den personlige og sociale udvikling betragtes for lige så vigtigt som den intellektuelle udvikling.

Ideoplægget var udarbejdet af den såkaldte Højmark-gruppe, bestående af bl.a. af adjunkt Jens Højmark, kursusstuderende Knud Illeris, adjunkt Vagn Søndergaard, gymnasieelev Søren Rasmussen, stud. mag. Lars Jakob Muschinsky og gymnasieelev Kit Appelt. Idéerne for skolen blev præsenteret i en artikel i Information den 1 marts 1968 og oplægget blev sendt til Sigurd Højby, chef for Direktoratet for Gymnasieskolen og Højere Forberedelseseksamen og til undervisningsminister Helge Larsen.

Sigurd Højby var meget interesseret i at lave forsøgsgymnasier og eksperimenter med nye undervisningsformer. Han havde en lang erfaring med gymnasieskolen som tidligere rektor i Sorø og han havde været med til at gennemføre gymnasieloven af 1958, hvor grengymnasiet med sproglige og matematiske grene blev indført og som formand for gymnasie direktoratet havde han stor indflydelse på hvilken retning gymnasieskolen skulle udvikle sig. Højby var også med til at indføre hf i 1967 og var altså særdeles lydhør og modtagelig over for de strømninger i uddannelses kredse, der ønskede mere skoledemokrati Han skrev et notat til undervisningsministeren, Helge Larsen, hvori han beskrev, at det var påkrævet at skabe nye forsøgsgymnasier med et nyt syn på fagenes sammensætning og en form for tværfaglighed og skoledemokrati. Dette notat blev sendt efter besættelsen af Psykologisk Laboratorium (19 april 1968) og bruddet med professorvældet ved Københavns Universitet (24 april 1968) samt studenter protesterne på Sorbonne Universitetet i Paris (3 maj), alle begivenheder der afspejlede tendenser i samfundet og påvirkede måden at tænke uddannelse på. Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der skulle foreslå, hvordan disse forsøgsgymnasier skulle dannes og temaer der var vigtige for, hvordan skolerne skulle se ud, var bl.a. rekrutteringen, hvor fx Hanne Reintoft fra DKP ønskede et elevklientel fra gymnasiets opland, altså de elever, der boede tættest på gymnasiet, og ikke de unge, der have valgt gymnasiet af personlige grunde, mens Erik Sigsgaard fra SF ønskede et større fokus på social dannelse i stedet for den klassiske dannelse. ²

¹ Forsøgsgymnasierne – et barn af 1968?, Christian Larsen, side 72

² Forsøgsgymnasierne – et barn af 1968? Christian Larsen, side 81

Arbejdsgruppens arbejde udmundedes i et lovforslag fremsat af undervisningsminister Helge Larsen d.15. december 1970 om at skabe to forsøgs gymnasier, der hver især skulle fokusere på elementer af de ideer, der var blevet arbejdet med. Avedøre Statsskole åbnede i 1973 med et demokratiforsøg, der kørte frem til 1979/80, mens Herlev Gymnasium blev det pædagogiske forsøgsgymnasium.

Men Det frie Gymnasium var allerede startet i august 1970, fordi man havde benyttet sig af muligheden for at starte som privat gymnasium. I de første uger i lånte lokaler på Kunstakademiet og derefter i Gladsaxe, hvor den socialdemokratiske borgmester, Erhardt Jakobsen, skaffede lokaler på to etager i en tidligere fabrik på Krogshøjvej og finansierede dele af etableringen af Det frie Gymnasium. Og på Det frie Gymnasium realiserede man både nye pædagogiske praksisser og ideen om den demokratiske skole, hvor elever såvel som lærere deltog i skoledemokratiet. Det frie Gymnasium blev efter Erhardt Jakobsens idé dannet som et privat gymnasium, hvilket betød, at man var mere frit stillet og Det frie Gymnasium fik dermed et større spillerum for nye pædagogiske ideer og mulighed for at danne sin egen basisdemokratiske struktur, men for at kunne fungere som gymnasium, der kunne være adgangsgivende til videregående uddannelser, blev eksamen indført.

Rammerne omkring Det frie Gymnasium

Initiativtagerne til danne Det frie Gymnasium havde formuleret målsætningen for den nye skole i en programklæring, der lød som følgende:

*Fuld medbestemmelse for elever og ansatte, afskaffelse af karakterer og eksamen, selvstændig forskning og studium i stedet for blot tilegnelse af viden, høj grad af tværfagligt samarbejde, integration af livet på og udenfor skolen på det personlige som på det samfundsmæssige plan, personlig og social udvikling på lige fod med den intellektuelle.*³

Efter forhandlinger med ministeriet endte Det frie Gymnasium med at have en ny fagpakke med flere muligheder for eleverne til selv at kunne sammensætte og vælge deres treårige fag-forløb, og man slap for karakterer og prøver undervejs, men ellers arbejdede man med samme betingelser som andre gymnasier, dvs. man skulle opfylde læreplanen for faget og afholde eksamener. Selvom ikke alle drømmene om det nye gymnasium blev opfyldte, valgte man at betragte begrænsningerne som en mulighed for at kunne være et foregangs gymnasium for andre progressive kræfter inden for uddannelsessystemet og med den adgangsgivende studentereksamen ville Det frie Gymnasium kunne sammenlignes med andre gymnasier og dermed ikke blive isoleret.

Vedtægter og konstituering af bestyrelse

I november 1969 konstituerede Det Frie Gymnasium sig selv som en forening, men på generalforsamlingen i oktober 1970 efter gymnasiets opstart i august, trådte de oprindelige initiativtagere tilbage som bestyrelse, da de mente, at deres opgave med at oprette gymnasiet var løst og at de nye opgaver som var af en mere juridisk og økonomisk karakter burde varetages af andre.

³ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 11

Vedtægterne, der blev sendt til ministeriet, var i store træk bygget over samme model som anvendtes af andre private skoler med statsstøtte. Man kunne ikke skabe et juridisk grundlag og bestemme vedtægter for skolemødet, men måtte nøjes med at give skolemødet så meget kompetence som muligt, dels gennem formålsparagraffen for skolen og dels ved at generalforsamlingen består af skolemødet. Skolemødets funktion blev sammen med rektor at indstille lærere til fastansættelse, at kunne indkalde til ekstraordinær generalforsamling og i sidste instans at kunne opløse institutionen. Ministeriet havde ønsket én person som ansvarlig for overholdelse af de pædagogiske rammer og bestyrelsen besluttede derfor at lade rektor have det fulde ansvar udadtil, mens rektor indadtil skulle være bundet af skolemødets beslutninger. Ministeriet blandede sig ikke i skolens interne forhold, blot lovgivningen blev overholdt. Skolemødet som skolens basisdemokratiske ryggrad blev derfor etableret som skolens højeste myndighed internt. ⁴

Ansættelse af lærere og elevoptagelse det første år.

I foråret 1970 havde den daværende bestyrelse besluttet at varetage funktioner, som egentligt hørte under skolemødet, men som var nødvendige for at kunne etablere skolen, nemlig at ansætte lærere og en rektor og at optage elever. Adrian Bentzon, mag.art. i slaviske sprog og lærer ved Bernadotteskolen, blev ansat som rektor. Jakob Muschinsky kendte Adrian Bentzon fra sin tid på Bernadotteskolen og var sikker på, at han var den rette mand til rektor jobbet ⁵.

Ansættelsen af lærere skete gennem en udvælgelse af ca. 50 ansøgninger som hovedsageligt kom fra folk, der havde samme ideer og holdninger til uddannelsespolitik og samfundssyn som initiativgruppen. Ud fra ansøgningerne valgte man et antal til samtale, som udover de faglige kvalifikationer havde redegjort for deres planer og ideer som ansat på Det Frie Gymnasium. Ansættelsessamtalerne foregik på restaurant Kongens Have, hvor hver ansøger talte med 2 bestyrelsesmedlemmer og rektor i grupper på 4-5 (ikke indenfor samme fag).

Marianne Risbjerg Thomsen, der blev ansat som lærer i engelsk og historie og senere startede teaterfag A op, der kom til at kendetegne skolen i en årrække, fortæller om denne eftermiddag i Kongens Have. ⁶ Marianne havde været i pædagogikum på Christianhavns Gymnasium og havde læst om ideerne til Det Fri Gymnasium og havde ansøgt og var kommet i betragtning til samtale. Marianne troppede op i Kongens Have med sin mand, Palle, som på det tidspunkt var meget berømt i Danmark som håndboldspiller og deres fælles hund, Henry. Da Marianne og Palle mødte op på restauranten, blev de med det samme vinket hen til en gruppe meget entusiastiske mennesker, der bød på øl og højt humør, og de antog at dette var ansættelsesudvalget. Langsomt blev det dog klart, at modtagelseskomiteen intet havde med Det frie Gymnasium at gøre, men først og fremmest var interesserede i at tale med håndboldstjernen Palle. Ved et tilfælde opdagede Marianne og Palle, at der sad en gruppe meget seriøse mennesker i venteposition i et tilstødende lokale, og det lykkedes dem at skifte gruppe så den egentlige ansættelsessamtale kunne komme i gang. Ansættelsesgruppen bestod bl.a. af Jakob Muschinsky, som Marianne trods alt husker som meget munter. Den eftermiddag blev 4 faste lærere og 13 timelærere ansat.

⁴ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 12 - 14

⁵ Interview med Jakob Muschinsky, 2 maj 2023

⁶ Interview med Marianne Risbjerg Thomsen, 12 maj 2023

I sommeren 1970 fandt Thylejren, også kaldet Frøstruplejren, sted og Marianne og Palle deltog som aktive medlemmer. Marianne fortæller, hvordan de boede i et folkevognsrugbrød, men havde bygget en hule, hvor Marianne inviterede nogle af de unge mennesker til samtaler om at blive elever på Det Frie Gymnasium. Marianne havde i øvrigt fået et mandat med at skulle oprette skolens første bogdepot og hun havde gennem en forbindelse til Herlev Gymnasium fået en bogliste til deres bogdepot, som hun diskuterede med de kommende elever i deres samtaler i hulen omkring, hvilket materiale de skulle bruge på deres kommende nye gymnasium.⁷ Det Frie Gymnasium blev et hit og da der var kommet flere elevansøgninger end skolen kunne rumme fandt man det umuligt at opstille kriterier for udvælgelse, for hvem skulle være mest berettigede til at gå på skolen; de mest bevidste og aktive eller dem som havde svært ved at klare sig andre steder? I det hele taget havde man ikke lyst til at stille sig til døms over hvem, der var de bedst egnede, så man blev enige om en lodtrækning. Dog sikrede man plads til de 7 elever, der havde været med i initiativgruppen og det forberedende arbejde de foregående år. Man startede med at have 143 kvalificerede ansøgninger og heraf sprang en del fra, da der ved skolestart stadig var tvivl om gymnasiets oprettelse. Tilbage blev 112 hvoraf de 96 startede. Bevillingen til skolen kom to uger efter skolen startede i august, hvilket betød at en del af de oprindelige ansøgninger, der var startet på andre gymnasier, sprang fra de andre gymnasier for at gå Det Frie Gymnasium. I løbet af efteråret gik en del elever ud, hvilket gav plads til at alle de oprindelige ansøgere fik mulighed for at starte på Det Frie.⁸

Erfaringer fra det første år.

I Det Fri Gymnasiums førsteårsrapport kan man læse om de store udfordringer, der var i løbet af det første år. Dels skulle lokalerne indrettes, så de kunne bruges til undervisning, så der gik en del tid med praktisk arbejde og dels var der ingen højere instanser til at uddele ris og ros. De 112 elever fik travlt sammen med lærerne med at få skolen til at fungere på baggrund af de meget frie principper om selv at skaffe materiale og planlægge undervisningen. Der var mange forskellige forventninger til, hvordan skolelivet skulle se ud, og det viste sig hurtigt, at der var stor forskel på hvor aktive eleverne var og fremmødet blev et problem, der blev diskuteret på skolemødet. Overgangen fra den autoritære skole, hvor man havde ønsket at gøre oprør mod den traditionelle form for undervisning til selv at være ansvarlig og stå for at organisere læringsprocesserne viste sig at være en kæmpe mundfuld og man eksperimenterede med forskellige udvalg og klassemøder for at få mere struktur på undervisningen. Der opstod udfordringer omkring, hvor stort et ansvar man havde for hinanden, for udgangspunktet var fælles læringsprocesser, hvor man lærte af hinanden, og idealet var at man selv skulle bestemme, om man rykkede op i 2 g, men spørgsmålet meldte sig efter et stykke tid, hvor langt man skulle gå for at hjælpe. På et skolemøde blev det dog besluttet, at man skulle hjælpe hinanden, så alle kunne starte i 2 g det følgende år.⁹ Foruden de pædagogiske og didaktiske problemstillinger, man kæmpede med, blev skolemøderne kampplads for forskellige politiske fraktioners dagsordener. Marianne Risbjerg Thomsen fortæller humoristisk om, hvordan alverdens forskellige venstreorienterede partier repræsenteret af grupper af unge elever på skift erobrede skolemødet

⁷ Interview med Marianne Risbjerg Thomsen, 12 maj 2023

⁸ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 14 - 15

⁹ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 24 - 27

og gav skolen en reprimande og sagde, at nu kunne det være nok med Det frie og nu meldte denne politiske fraktion sig altså ud, hvorefter de stolte marcherede ud.¹⁰

Jakob Muschinsky fortæller ligeledes, at der meget hurtigt kom ideologiske kampe på skolemøderne, hvor forskellene på, hvad man ville med skolen og samfundet i øvrigt blev tydeligt trukket op¹¹.

Forholdet elev – lærer.

Præmissen for skolen var at elever og lærere var helt ligestillede og man forestillede sig at lærerne mere skulle være vejledere og fødselshjælpere til elevernes selvstændige studieprocesser. Om forholdet elev-lærer siger en lærer i førsteårsrapporten: *"Et af målene med DFG er jo, at der skal være et naturligt forhold mellem elev og lærer og det har der også været fra dag 1"*.¹² En lærer efterlyser dog en diskussion af lærerens rolle – en rolle som mange lærere har været i tvivl om. Flere lærere har forholdt sig meget afventende og været bange for at gribe ind i elevernes beslutnings og læringsprocesser og en del af eleverne har faktisk syntes, at lærerne har været for tålmodige. Til gengæld har lærerne følt, at de har lært en del, når eleverne har valgt emner, de ikke kendte meget til som fx Nepals historie. Da eleverne spurgte læreren om hjælp til dette emne, fik de som svar *"Det ved du s'gu mere om end jeg, jeg glæder mig til at du skal fremlægge"*. Derfor har elever lært selv at søge svar og i mange tilfælde har det været ud af huset.¹³ (I 1970 fandtes nettet og kunstig intelligens ikke, og man måtte ud i verden og interviewe mennesker eller finde bøger på biblioteket).

Eleverne konkluderer selv, at det der har fået undervisningen til at fungere det første år, har været et kolossalt gruppepres. Man konstaterer *"at det har taget en del tid, før de forskellige fandt ud af, at den berømmelige sølvbakke ikke pludselig ville komme svævende ned fra himlen for at servere den fuldendte undervisning pænt anrettet med grøn salat"*¹⁴ Der har været mange vrede mennesker, siges der, som har hevet enormt meget i hinanden, fx med udbrud som *"Frihed er lig med ansvar"* og *"Alle skal bestille noget, ellers er det udbytning af den, der gør det"*. Der har været diskussioner på skolemødet, hvor nogle elever sagde, at de ikke gad komme i skole, hvis undervisningen var kedelig, hvor andre svarede dem, om de andre elever så skulle komme først og kreere noget sjov undervisning, så de ville gide komme i skole. Der konkluderes meget konstruktivt på første skoleår, at mange af de problemer, der har været diskuteret i løbet af året, fx elevaktivitet, fremmøde, deltagelse i gruppearbejde og hvor meget man sagde, er evige problematikker på alle skoler, men her er det bare kommet rigtigt meget frem i lyset og til debat, fordi undervisningen afhang af, at alle helst skulle være aktive. Det er solide og dyrekøbte erfaringer, som man diskuterer, om man kan bruge til næste års nye 1 g'ere. Man diskuterer, om det vil være hæmmende for dem at høre på erfaringer og få overrakt boglister eller om det tværtimod er en dårlig idé, at hver årgang skal starte helt forfra og gøre alle de bommerter, som første årgang har gjort.

¹⁰ Interview med Marianne Risbjerg Thomsen, 12 maj 2023

¹¹ Interview med Jakob Muschinsky, 2 maj 2023

¹² Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 65

¹³ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 66

¹⁴ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 66 - 67

Madordningen

Et sted hvor de forskellige holdninger til skolen og skolens struktur kom meget praktisk til syne, var i diskussionen om madordningen. De første dage, da skolen eksisterede på Charlottenborg, gik en elev rundt og samlede penge ind, og der blev hentet rugbrød, mælk og pålæg. Men på et af de første skolemøder kom der en lang diskussion om madordningen, hvor meget divergerende synspunkter kom til udtryk. Et synspunkt var, at der bare skulle være mad til alle hver dag, lige meget om vedkommende havde penge eller ej, for det ville være det ideelle fællesskab. Det modsatte synspunkt var, at man skulle tage sin egen madpakke med og ikke betale for andre, for de kunne jo bare tage et job som avisbud og tjene deres egne penge i stedet for at de, der gad arbejde ved siden af skolen skulle betale for de andre. Man fortsatte et stykke tid med indkøb af mad til frokost, men dels var det meget dyrt at købe ind hver dag, dels tog det lang tid og der blev færre og færre, der gad vaske op. Det der startede med at være hyggeligt med at sidde på ølkasser og spise, endte med at blive mere og mere ulækkert, for hver dag faldt leverpostej, spegepølse eller andre madrester ned mellem sprækkerne i ølkasserne og der begyndte at lugte underligt. Der blev derefter nedsat en arbejdsgruppe, der skulle komme med et forslag til en madordning og man fandt ud af at skabe en turnusordning med køkkenhold på 10 personer af gangen, så arbejdsopgaverne blev lidt mere retfærdigt fordelt. Køkkentjansen kom ikke til at forløbe helt smertefrit fordi der altid var nogen der snød sig udenom, til trods for at man fandt på systemer med at man skulle blive i køkkengruppen en turnus gang til, hvis man snød.¹⁵

Skoleår 2 – 1971-1972.

Det frie Gymnasiums årsberetning 1971-1972 beskriver, hvordan der arbejdes videre med de udfordringer og erfaringer, man har fået fra det første skoleår. Selve organiseringen af undervisningen forsøges struktureret i langt højere grad og man arbejder med klassemøder, opstiller arbejdsmaal og vurderinger af hvorvidt planlægningerne opfyldes. Ansvar uddelegeres til skolemødet, klassemødet, udvalg med rapportpligt til skolemødet, udvalg uden rapportpligt til skolemødet (madordning, selvbestaltede faglige og politiske grupper, studiekredse o.l.) rengøringsordningen, grupper omkring værksteder og tilsyn med materiel med rapportpligt til budgetudvalget og Agnes (skolesekretæren). Til klassemøderne betones vigtigheden af at alle er med til planlægning og udformning af undervisningen. Der indføres mødepligt til gruppeundervisningen og grupperne skal føre statistik over fremmøde til de aftalte møder.¹⁶ Lærerens rolle bliver snævrere defineret med et antal pinde, som læreren skal opfylde. Disse lyder som følgende:

- At oplyse om et emnes muligheder
- At tage initiativ med hensyn til mulige emner
- At anvise litteratur, at vide om den findes
- At oplyse om en opgaves omfang, arbejdsmetoder, forhold til pensum og elevernes muligheder for at løse den
- At hjælpe undervejs

¹⁵ Det Frie Gymnasium, Førsteårsrapport, side 82 - 83

¹⁶ Det Frie Gymnasium Årsberetning 1971-72, siderne 33 - 42

- At bedømme i forhold til de opstillede mål og metoder.

Bedømmelseskriterierne afspejler, at man stadig holder fast i gruppearbejdet og den fælles arbejdsindsats som den primære læringspraksis.

Bedømmelsen af den enkelte elev foretages af eleven og læreren og/eller gruppen eller holdet.

Bedømmelsen former sig som en fælles analyse af en elevs arbejdssituation i forhold til det fælles mål. Men bedømmelsen skal også afspejle elevens ønske med faget og det skal være legalt bare at ønske at bestå. Samtidigt skal en elevindsats der er højere end blot at opfylde de faglige mål også bedømmes i forhold til denne høje ambition. Hvor bedømmelsen ikke er indbygget i undervisningen, skal den foretages mindst to gange årligt.¹⁷

50% Reglen

Det helt store emne dette år er rekrutteringsgrundlaget, hvor man ved et skolemøde den 4 maj 1972 beslutter en ny form for optagelseskriterie, der hedder : *"50 % af de optagne elever skal, for så vidt der er et tilstrækkeligt antal blandt ansøgerne, tilhøre socialgruppe IV og V"*. Inddelingen i de 5 socialgrupper var hentet fra Socialforskningsinstituttet og blev brugt til grundlag for en senere meget udførlig optagelsesprocedure, hvor man ville sikre at 50% af de nyoptagne elever skulle opføre 4 ønsker:

1. Ønsket om at gøre DFG til et virkeligt repræsentativt pædagogisk eksperiment. Man syntes ikke, det var særligt spændende eller betydningsfuldt at vise, at overklasse- og pædagogbørn kan leve op til de krav et direkte demokrati stiller.
2. Ønsket om at skabe større sammenhængskraft mellem DFG og samfundet. Man ønskede at komme tættere på samfundet og skabe det uakademiske gymnasium som de oprindelige initiativtagere talte om, der skulle forandre den borgerlige, traditionelle "sorte skole"
3. Ønsket om at gøre noget ved den sociale skævhed i rekrutteringen til DFG.
4. Ønsket om at kaste lys på den skæve rekruttering til gymnasiet som helhed.¹⁸

¹⁷ Det Frie Gymnasium Årsberetning 1971-72, siderne 42 - 43

¹⁸ Det Frie Gymnasium Årsberetning 1971-72, siderne 51 - 56

De første år – i et historisk perspektiv

Det frie Gymnasium har altid været udsat for skarp kritik fra flere sider, men en særlig kritik af konsekvenserne af det, der i bred form blev betegnet for 1968-pædagogikken ramte også Det frie Gymnasium. I en artikel fra 2004, *"På sporet af 1968-pædagogikken – Interview med Lars Jakob Muschinsky"* forsøger de to journalister at få Lars Jakob Muschinsky til at komme med et bud på denne udkældte pædagogik som i medierne (marts 2003) hånes af folk som bl.a. professor Niels Egelund fra Danmarks Pædagogiske Universitet for at have skabt slaphed og manglende disciplin i det danske skolesystem. Lars Jakob Muschinsky benægter først og fremmest, at man kan tale om en særlig "68-pædagogik", men siger at der skete en voldsom udvikling af pædagogikken sidst i tresserne og først i halvfjerdsene, som stadig præger pædagogikken i dag og at denne udvikling skal forstås i sammenhæng med et større politisk, kulturelt og socialt opbrud i samfundet. Han uddyber med følgende:

"Man kan betragte udviklingen omkring "68 pædagogikken – der helt overordnet må betegnes som et opgør med det bestående, autoritære pædagogiske system – i tre faser. Den første fase er institutionaliseringen af et nyt børnesyn med skoleloven, affødt af den blå betænkning i perioden 1958-60, der har rødder tilbage i det kulturradikale miljø i 1930'erne og 1950'erne. Den næste fase løber fra slutningen af 1960'erne til slutningen af 1970'erne og er kendetegnet af de konkrete pædagogiske opbrud, eksperimenter og utopier, der radikaliseredes i løbet af 1970'erne og som klingede ud før 1980. Endelig løber den sidste periode fra regeringsskiftet i 1982, hvor "68-pædagogikken" var blevet institutionaliseret og blevet til et begreb, som først Bertel Haarder og siden Niels Egelund har angrebet." ¹⁹

Lars Jakob Muschinsky hævder altså her, at meget af "68 pædagogikkens" tankegods er blevet almen pædagogik, men siger endvidere, at Det Fri Gymnasium, som han som 20 årig var med til at danne, måske er den eneste af 68 institutionerne der stadig lever og som var indbegrebet af antiautoritært oprør og som fastholder total medbestemmelse og en omfattende evalueringsstruktur af både elever og lærere.

På Det frie Gymnasium plejer vi i øvrigt at sige, at mange af de oprindelige pædagogiske og didaktiske ideer og praksisser, som DFG søsatte og praktiserede i årevis er blevet "normaliserede" og tænkt ind i nye læreplaner og reformer. Et eksempel er gymnasireformen fra 2005, hvor AT (Almen Studieforbereelse) blev et nyt tværfagligt samarbejde, der skulle give større fokus på fagenes metoder og større bevidsthed om videnskabsteori og hvordan fagene kunne spille sammen omkring det empiriske materiale. I DFGs projektstruktur, hvor de store fag samarbejdede tværfagligt, havde elever siden DFGs start arbejdet netop med at se på sagen/empirien og lært, hvordan de forskellige fags metoder gav forskellige tilgange og muligheder for at arbejde med stoffet. Det var en tilgang som var meget studieforbereende og hjalp mange til at blive gode studerende videre frem, men desværre blev AT afskaffet igen i 2016 og den sidste elev gik til AT eksamen i 2019. (red)

I samme artikel ser Muschinsky tilbage på de 7 år, hvor han var involveret i Det frie Gymnasium, først som initiativtager og senere som lærer fra 1970-1974. Og han reflekterer over, hvordan projektet ændrede karakter, eftersom tingene blev institutionaliserede og den skabertrang og vildskab, der drev projektet, blev bundet op på procedurer og underlagt faste rammer. Han

¹⁹ På Sporet af 1968 Pædagogikken, fra 1968 Dengang og Nu, redigeret af Morten Bendix Andersen og Niklas Olsen, Museum Tusulanums Forlag. S. 292

konstaterer, at folk blev ældre og kom til at indtage positioner, som man før havde kæmpet imod. Lidt senere – i slutningen af 70'erne og i begyndelsen af 80'erne kom der også en ny lønarbejder bevidsthed, da det begyndte at blive progressivt at overholde 11 timers reglen og man begyndte at regne på, hvad lærerne skulle have lønmæssigt for alle de funktioner, de udfyldte. Den begejstring og politiske opmærksomhed som man havde startet det pædagogiske arbejde med og som havde været grænseløs var blevet slidt og man begyndte at tænke på at beskytte sig selv som arbejdskraft.

Muschinsky beskriver i dette interview også, hvordan de forskellige politiske positioner og syn på det pædagogiske arbejde prægede skolemøderne og lærernes og elevernes forhold til hinanden og undervisningen, og samtidig med at han mener, at DFGs helt store gevinst er, at man praktiserer demokratiet, for som han pointerer, man kan aldrig komme for tidligt i gang med at lære, hvordan demokrati er i praksis. Positionerne bestod dels af nogle grupperinger, der havde rødder i det kulturradikale miljø og/eller kom fra de mange forskellige lilleskoler, der også var opstået i disse år, og repræsenteredes i "den lille røde for skoleelever" (Søren Hansen og Bo Dan Andersen 1969), mens andre repræsenteredes af førromtalte forskellige politiske fraktioner. Debatten mellem disse forskellige grupperinger slog gnister, når de konfronterede deres uenigheder omkring skolens struktur og retning på skolemøderne. Som et eksempel på, hvordan en af fløjene fik medvind, fortæller Muschinski endvidere, at eleverne faktisk fyrede ham, fordi han ikke ville undervise i kapitallogik.²⁰

Ny adresse i Birkerød og ny rektor.

I Det frie Gymnasiums årsrapport 1972- 1974 behandles så vigtige emner som den første studentereksamen for skolen, som viste sig at gå rimeligt godt med bedre karakterer end landsgennemsnittet i de mundtlige eksamener men med dårligere i de skriftlige eksamener.²¹

I de forløbne år havde man diskuteret lærerrollen og revideret lærernes arbejde på baggrund af at nogle elever ikke havde kunnet klare det store ansvar at planlægge og selv at stå for undervisningen som den anti autoritære lærer havde lagt op til. Lærerrollen handlede nu i højere grad om at være bagstopper og sørge for at undervisningen og læringen fandt sted, og man arbejdede med et nyt begreb, der hed dialogpædagogik. (Ikke helt ukendt 50 år senere. red) På grund af evalueringsprocesserne sørgede man for at ingen lærere faldt tilbage i den traditionelle lærerrolle, men samtidig havde man behov for en mere synlig lærer, der gerne i højere grad måtte komme med sit faglige input.²²

Da skoleåret 1973/74 startede var skolen i krise, for Gladsaxe kommune ville ikke længere skyde de sidste 15% i skolens drift oveni de 85 % af udgifter, som staten betalte. Gladsaxe kommune skulle spare. Det var en principalsag for skolen, at det skulle være gratis at gå på skolen, så unge fra alle socialgrupper kunne blive elever på skolen og man ville derfor ikke opkræve skolepenge. Man lavede en kampagne gruppe, der skulle rejse et nyt økonomisk grundlag for skolen og til sidst lykkedes det at få Københavns kommune og amt og Frederiksborg kommune til at dække

²⁰ På Sporet af 1968 Pædagogikken, fra 1968 Dengang og Nu , redigeret af Morten Bendix Andersen og Niklas Olsen, Museum Tusulanums Forlag. S. 303

²¹ Det Frie Gymnasium Årsrapport 1972 – 74, side 32

²² Det Frie Gymnasium Årsrapport 1972 – 74, side 10 - 13

halvdelen af de 15% og den anden halvdel blev dækket af støttekredsen og skolepenge fra Statens uddannelsesstøtte. Så skolen kunne altså køre et år til, men så måtte man på den igen og søge at få dækket de 15 %.

I begyndelsen af 1974 meddelte rektor Adrian Bentzon, at han ville træde tilbage som rektor den 1 august 1974 og man gik i gang med at lede efter en ny rektor. Skolemødet holdt skriftlig afstemning efter gennemgang af ansøgningerne og det viste sig, at både skolemødet og bestyrelsen pegede på svenskeren Kenneth Nyström, som dermed blev skolens nye rektor.²³ Evaluerings og bedømmelseskulturen udvikles og på klassebasis snakker man nu om hver enkelt elev og man ser på fremmødet og diskuterer om den pågældende elev har et tilfredsstillende fremmøde. Angående den faglige og sociale funktion udtaler eleven først sig selv om, hvordan hun/han synes hun står. Så kommenterer de andre det, og sammen prøver man at lave en bedømmelse af den enkeltes situation. Hvis der er problemer med det faglige, får hun gode råd om, hvordan hun kan arbejde bedre og hun får tilbud om hjælp. Med hensyn til den sociale funktion bedømmes det, om eleven er rar at arbejde sammen med, og om hun viser interesse i, at alle i klassen eller på holdet fungerer godt sammen. Hvis en elev er faglig dygtig, men bare arbejder for sig selv og ikke deltager i timerne eller hjælper de andre, får hun respons på det. Ligeledes udarbejdes en udførlig evalueringspraksis af lærerne med 24 punkter, som læreren vurderes på af klassen.²⁴

I 1976 må skolen se i øjnene, at den ikke længere kan være på adressen i Gladsaxe, og at problemet med økonomien – de 15 % som staten ikke giver tilskud til - skal løses. Man prøver at få gjort gymnasiet til et amts gymnasium og det skal helst ligge på vestegnen, hvor der mangler gymnasier og hvor DFG kan opfylde sit eget krav om at få elever fra socialklasser IV og V. Men kun kommunisterne og SF støtter ideen om at gøre DFG til et amts gymnasium og formanden for Københavns kultur og uddannelsesudvalg, socialdemokraten Preben Lassen lader sig ikke overbevise om at DFG er skolen for arbejderbørn på vestegnen. Han påpeger, at skolen til trods for den sidste årgang med en større andel af elever fra de lavere socialklasser, gennemgående har været en skole for bedre folks børn og elever, der er kommet fra København og Nordsjælland. Han siger i øvrigt, at han ikke forstår, hvorfor man ikke indfører skolepenge ligesom på andre privatgymnasier.²⁵ Amtsborgmester Per Kaalund har en skarpere tone i afvisningen af at gøre DFG til et amts gymnasium på vestegnen. I et interview til Albertslund posten siger han *"Spørgsmålet om Det Frie Gymnasiums placering på vestegnen hænger sammen med et utal af forsøg, som nogen ønsker at presse ned over hovedet på vestegnens befolkning". Der forsøges og forsøges. Befolkningen er træt af det. Jeg kalder det salon-socialisme at sidde i København og bestemme den slags. Derfor siger jeg bestemt nej. Og for Det frie Gymnasiums vedkommende: det må finde andre græsgange.*"²⁶

I 1976 får DFG mulighed for at leje sig ind i en forhenværende skole på Dambakken i Birkerød og rektor Kenneth Nyström, udtaler sig om at den nye adresse er velegnet, for den er tæt på S-toget og DFG har elever fra både Københavns Amt og Frederiksborg Amt²⁷

²³ Det Frie Gymnasium Årsrapport 1972 – 74, side 31

²⁴ Det Frie Gymnasium Årsrapport 1972 – 74, siderne 52 - 53

²⁵ "Hvordan kan det Frie Gymnasium overleve", Ballerupbladet 29/12 1975

²⁶ "Befolkningen på Vestegnen er dødtæt af alle forsøg", Albertslund-Posten 20/11 1975

²⁷ "Det Frie Gymnasium vil leje Dambakkens Skole i Birkerød", Frederiksborg Amtsaviser 19/2 1976

15-07/2023

Birkerød

Da Det Frie Gymnasium er flyttet til Birkerød modtager gymnasiet penge fra både Københavns Amt og Frederiksborg Amt, hvilket provokerer de borgerlige partier, som mener DFG på denne måde bliver favoriseret. Efter 2 ½ år vender Kenneth Nyström tilbage til Sverige og den 31 årige adjunkt Peter Skriver konstitueres som rektor. Der kommer 17 ansøgninger om at blive rektor, og det er igen elevernes stemmer, der bliver afgørende i valget af den nye rektor, som skal tiltræde 1 april 1977.²⁸ Valget falder på den 33 årige Ove Kreisberg, der er mag. art i litteraturvidenskab og som siger, at han vil arbejde for en bredere kontakt med Specialarbejderforbundet og fagbevægelsen. Ove Kreisberg udtaler i øvrigt, at meningen med DFG ikke er, at det skal lukke sig om sig selv, men inspirere og få betydning for den almindelige uddannelsespolitiske udvikling.²⁹ Det nye skoleår 1977/78 starter med at eleverne besætter skolen i protest mod ændrede mødetider. Mødetiderne er blevet ændret fra 9.15 til 8.20 og elevrepræsentant Tony udtaler, at det ikke er fordi folk ikke kan stå tidligt op om morgenen, men fordi der kommer mange arbejderbørn inde fra København.³⁰ DFGs aktivistiske elever deltager måneden efter i en demonstration i København mod de adgangs begrænsninger til de videregående uddannelser, som regeringen indfører.³¹ En måned efter er eleverne i gang med en ny demonstration, og denne gang drejer det sig om at gøre befolkningen bevidste om de uddannelsessøgende økonomiske vilkår og aktionen foregår ved at eleverne tager på indkøb i Birkerøds butikker og køber de varer, som uddannelsessøgende må have for at overleve. Eleverne forlanger, at de statsgaranterede SU banklån skal overgå til rentefri statslån. Og i øvrigt ønsker man mere i SU. Jimmy Stahr fra Socialdemokratiet inviteres til debat på DFG, men må skuffe eleverne ved ikke at kunne finde penge nok til at indfri dette ønske, som han ellers er enig i ville være ønskværdigt.³²

I et spændende interview i Information fra marts 1979, hvor læreren Per Laureng fra DFG interviewer Poul Jørgensen, det officielle talerør fra en anden af tidens store eksperimentelle skoler, Tvind, bliver det tydeligt, hvor forskellige de to skoler er og hvor forskellige værdier, der ligger til grund for skolerne til trods for at det umiddelbart kunne se ud som om skolerne har nogle af de samme venstreorienterede mål som at skabe bevidsthed om uligheden i verden. I denne periode møder Tvind en heftig kritik fra tidligere deltagere i deres Rejsende Højskole, som fortæller om en meget autoritær skole, der ikke accepterer uenighed med lærerne og hvor kursisterne bliver hængt ud og gennemheglet på store fællesmøder. Per Laureng forsøger at få Poul Jørgensen til at udtale sig om denne kritik, hvor tidligere højskole deltagere fx har fortalt, hvordan man ikke måtte være kærester, for så isolerede man sig fra fællesskabet. Per Laring roser skolerne for give elever muligheder for at komme ud i verden og se, hvordan den hænger sammen, men spørger samtidig ind til, hvordan skolerne forholder sig til elevernes følelser af ikke at blive taget alvorligt og hængt ud og kritiserede sønder og sammen på fællesmøderne. Poul Jørgensen siger flere gange, at han ikke forstår, hvad Per Laureng mener og gentager gang på gang de klicheer, som Tvind sælger sig selv på som *"Palle var alene i verden, vi andre er her sammen"* og at Tvind laver skoler og at man må henvende sig til de enkelte skoler for at få nærmere at vide. Per Laureng bider sig fast og spørger ind til, hvilken ideologi der er bag skolerne, hvortil Poul

²⁸ Folkebladet for Allerød-Birkerød 26/1 1977, "Det Frie Gymnasium i Birkerød sikret støtte fra Københavns Amt"

²⁹ Frederiksborg Amt Avis 29/4 1977

³⁰ "Elev-aktion på Det Frie Gymnasium", Frederiksborg Amts Avis, 10/7 1977

³¹ Land og Folk, 2/9 1977

³² "Gymnasium på indkøbstur", Aktuelt 3/10 1977

Jørgensen svarer, at der ingen overordnet politisk ideologi er, bortset fra at eleverne skal gennemføre rejseprogrammet og komme ud i verden og se modsætningsforhold. Da Per Laureng igen spørger om, hvordan Tvinds organisering virker på den enkelte menneske, forstår Poul Jørgensen igen ikke, hvad han mener.³³ Med Laureng repræsenteres et andet elev- og skolesyn end det som Tvind kom til at stå for. Man mærker at Laureng kommer fra en skole, hvor man også interesserede sig for det enkelte menneske og dets værdi i sig selv og dets følelsesliv og hvor man tog det unge menneskets identitetsdannelse alvorligt.

På dette tidspunkt bliver DFG ellers ofte sammenlignet med TVIND netop på grund af evalueringskulturen, hvor man i klasserne bedømmer hinanden og bedømmer læreren og kommer med kritik og forbedringsforslag, og det kan da også være en ordentligt mundfuld for nogle, men som en elev i 1 g siger i et interview i Ekstrabladet: *"Vi føler et stort ansvar for hinanden på skolen. Vi opdrager til et godt kammeratskab. Vi kan kritisere hinanden, men ikke uden at komme med gode argumenter for kritikken"*.³⁴

Efter to år som rektor, bliver Ove Kreisberg rektor på Rødovre statsskole og DFG står igen uden rektor. Læreren Leif Nordberg Larsen konstitueres som rektor.³⁵

Den nye rektor bliver Olav Harsløf, der forlader en stilling som dekan for det humanistiske fakultet på AUC (Aalborg Universitetscenter). Han udtaler i et interview i Aalborg Stiftstidende, at grunden til at han søger til DFG er at man her praktiserer den tværfaglighed og eksperimenterende pædagogik, som man havde startet AUC med, men som i øjeblikket har kummerlige forhold der.³⁶ Olav Harsløf tiltræder som rektor den 1 december 1979.

Året efter beslutter amtsrådet i Frederiksborg at droppe tilskuddet til at dække de 15% som staten ikke betaler til DFG og DFG begynder nu at overveje at undersøge mulighederne for at flytte væk fra Frederiksborg Amt.³⁷

Fra skoleåret 1982 ændres hele time og fag-strukturen til en såkaldt blok-struktur. Timetallet for det enkelte fag er det samme, men timerne fordeles anderledes i løbet af året. Året er opdelt i fire blokke, der så vidt muligt skiller ved ferierne. I hver blok arbejder 2-3 fag sammen med et samlet timetal på 8-14 timer. Der indføres nye fag som kulturhistorie, naturfag og teaterfag. Man opretter også en aktions og basisgruppe for bøsser og lesbiske og i sprogene russisk, fransk og spansk er man på studierejer. Katja fra spansk 3.g fortæller om "de vilde nordboers" invasion af den andalusiske by Jaén, hvor man også oplever et af de første frie valg i det spæde, spanske demokrati.³⁸

I 1983 protesterede eleverne mod for mange elever i klasserne. DFG havde et oprindeligt ønske om max 24 elever i klasserne, men Bertel Haarder er blevet undervisningsminister og der skal spares. Rektor Olav Harsløf harcelerer i en kronik i Information om, hvorfor det er nødvendigt at investere i uddannelse og ikke spare, for som han siger, *"det var jo noget med frihed og lighed, der stod på uddannelsesprogrammet, noget med ordentlige rammer for ordentlig undervisning,*

³³ "Et forsøg på dialog med Tvind", Information 17/3 1979

³⁴ "Her svinger eleverne pilsken", Ekstrabladet, 25/5 1979

³⁵ "Gymnasium uden rektor", Politiken 22/8 1979

³⁶ "AUCs basisuddannelse er et fjerde gymnasieår", Aalborg Stiftstidende, 25/11 1979

³⁷ "Det Frie Gymnasium forsøges nu flyttet" Information, 13/12 1980

³⁸ Det Frie Gymnasiums årsberetning 1982-1983

noget med mulighed for at børn fra dårligt stillede og ikke-boglige miljøer kunne få adgang til den mulighed, gymnasiet gerne skulle blive ved med at være. ”³⁹

I 1985 begrundet Olav Harsløf det stigende ansøgningstal til skolen med oprettelsen af teaterfag og mediefag som nye spændende fag og der er også oprettet 8, 9 og 10 klasse (Dragen), som han siger *”fungerer som en slags landsbyskole i tilknytning til gymnasiet”*. Men man overvejer stadig at flytte til KBH, for man føler sig ikke længere bundet til Frederiksborg Amt, da amtet ikke længere yder økonomisk støtte til skolen og man har måttet indføre egenbetaling (skolepenge) på 690 kr om måneden.⁴⁰

Gruppeeksamen har nu fungeret i tre år og er en stor succes. Eleverne føler sig trygkere og den formodning om, at yderkaraktererne ikke ville blive givet, er gjort til skamme. Desuden elsker erhvervslivet de kompetencer, som eleverne erhverver sig gennem samarbejde, udtaler rektor Harsløf til Politiken.⁴¹

Fra 1988 er det slut med DFG i Birkerød. Kommunen har ifølge Harsløf haft alle mulige planer for skolens adresse på Dambakken, og DFG har efterhånden også flest elever fra København og kommuner tæt på København. Og Harsløf er sikker på, at skolen vil få endnu flere elever, når skolen flytter ind til byen. Fra den 1 august 1988 får DFG til huse på Vesterbrogade 121, som er et tidligere småbørns-seminarium, som undervisningsministeriet har tilbudt DFG at leje.⁴²

Fra Forstadseksil til Storbykultur.

Som det udtrykkes i 25 års jubilæumsbladet: *”Man var i storbyen endeligt. På Vesterbro, ved Sorte Hest kvarteret, tæt på en vred og desperat ungdom, der kæmpede voldsomt og vildt mod politiet og en voksenverden, der så skræmt og undrende på. Kampråbene fra 70’erne havde fået en skarpere klang og et andet indhold. Det var BZ’ere, Kulørte Klat og en spirende Børnemagt, der satte dagsordenen på en af de politiske fløje i senfirsernes Danmark”*.⁴³ Glæden varede dog kort, for undervisningsministeriet opsagde lejemålet midt i skoleåret med den begrundelse, at det var for dyrt. Det lykkedes at få en ny adresse på Frederiksberg, hvor man i den nye postmoderne æra overlevede 2 ½ år. Efter at have gennemlevet flere kriser, blev Chrilles Bacher rektor i 1989. Og i 1992 fik DFG den adresse på Nørrebro, som uendeligt mange tidligere elever og lærere forbinder med skolens ægte hjem, nemlig Møllegade.

Chrilles Bacher siger i jubilæumsbladet, at der er tre afgørende punkter, som viser at Det frie Gymnasium tager den danske lovgivning om at inddrage borgere til at deltage i demokratiet alvorligt og viser vejen frem. For det første fordi der sættes tid af til at praktisere demokratiet på skolemødet og i klasserummet, hvilket er helt unikt for DFG og ikke almen praksis på andre skoler. Det andet er, at hvert enkelt individ har ansvar for helheden og med sin stemmeret også indflydelse, hvilket bryder med de fleste andre organisationer, hvor man ofte har en kløft mellem ledelse og ansatte. Det tredje forhold, der spiller en væsentlig rolle, er at skolen er en privat skole og derfor ikke i samme grad afhængig af offentlige myndigheder.⁴⁴

³⁹ ”29 i klassen – alt iberegnet”, Information 19/4 1983

⁴⁰ ”Flere vælger alternativt gymnasium”, Information 9/11 1985

⁴¹ ”Til gruppeeksamen – mindre pres”, Politiken 9/6 1985

⁴² ”Det Frie Gymnasium flytter til København”, Frederiksborg Amts Avis, 28/4 1988

⁴³ Det Frie Gymnasium 25 år jubilæumsskrift, side 2

⁴⁴ Det Frie Gymnasium 25 år jubilæumsskrift, siderne 15 - 17

Blokstrukturen i undervisningen er blevet afløst af projektstrukturen i 1994. Sprogfagene har som de eneste fag fast ugentligt timetal, hvorimod alle andre fag mindst én gang er med i et projekt. Indholdet og temarammen diskuteres med eleverne, for demokratiet foregår også i organiseringen af projektarbejdet. Projektarbejdet foregår på tværs af årgangen, dvs at alle 1. g'ere arbejder sammen i projekt-grupper. Projektarbejdets organisering drøftes ugentligt og man taler om temarammen, gruppedannelse, projektrum, og som noget nyt også, hvem der anvender skolens pc'ere. Lærerrollen er meget mere end den faglige påfylder, for læreren skal kunne fungere i teams og være dialogpartner og vejleder.

Der diskuteres i øvrigt også elevtyper. Langt flere rekrutteres til gymnasiet og de nye elever er mindre boglige, konstateres der. De har set mere fjernsyn, tegnefilm og computerspil end de har læst bøger. Og meget af tidens debat går på, at man stadig diskuterer, *"hvorfor elever ikke sidder stille, hvorfor denne gåen og kommen, hvorfor denne respektløshed. Man taler om at kurere motivationskrisen på forskellige måder, bl.a. ved at tune klasseundervisningen op med smarte fix: kreativ skrivning i 5 min midt i timen, mindmaps, processkrivning, coaching etc. Så tror vi, at vi er konkurrencedygtige med tv og det bedste computerspil. Eleverne er passive objekter der skal underholdes"* ⁴⁵

Ovenstående citat er fra 1995- altså fra før internettet og mobiltelefoner var hver mands eje og man kunne sige nøjagtigt det samme i dag. Har debatten omkring motivation og ansvar for læring flyttet sig en meter, kan man spørge. (red)

Møllegade

Ejnar Bertelsen, der er skolens nye rektor siden år 2000, siger i indledningen til jubilæums bladet for DFG's 40 år fødselsdag, at *"Det fri har i hele sin levetid været et kreativt væksthus, hvor trivsel og fantasi har sat dagsordenen. Skolen er rummelig med plads til både det meget specielle og til det eksperimenterende. Den demokratiske tradition sikrer respekten for dialog og argumenter. Der mobbes ikke, ligesom der ikke hujes og buhes under møderne. Der er plads, ikke bare til eliten, men også til de, der tager en ungdomsuddannelse ad mere snørklede veje."* Og han peger på, hvordan forholdene har ændret sig siden skolens start: *En virkelighed som er meget anderledes end den, man så ved skolens start. Det er også den virkelighed, nutidens lærere skal fungere i. Hvordan skaber man sammenhæng i en verden med galopperende globalisering og samtidig intens individualisering"* ⁴⁶

Jubilæums Bladet har titlen "Et dannelsesskrift" og hovedtemaet for indlæggene i bladet er en fornyet diskussion om dannelse. Den klassiske dannelse var noget DFG i sin opstart havde taget stærkt afstand fra som et borgerligt, elitært begreb, verden ikke efterspurgte mere. Det er da også et forsøg på at diskutere, hvad den almene dannelse indebærer, der præger debatten. En ny tid for det almene gymnasium har skabt nogle nye præmisser, nemlig skiftet fra at gymnasier har været amtskommunale til at de er blevet selvejende, hvilket blev starten på profilgymnasiet. DFG har siden sin start været selvejet og som privatgymnasium har man kunnet have en unik og selvstændig profil, hvilket har været en stor fordel og hvilket betød at DFG virkeligt var et

⁴⁵ Det Frie Gymnasium 25 år jubilæumsskrift, siderne 18-19

⁴⁶ Et dannelsesskrift, Det Frie Gymnasium 40 år, side 75

anderledes gymnasium med andre undervisningsformer. Men med gymnasireformen af 2005 måtte DFG "normaliseres" og afskaffe sin projektstruktur og erstatte den med AT-forløb ligesom alle andre gymnasier. Dette til trods for at AT-forløbene i høj grad lignede DFG's gamle projektstruktur. Som selvejende institutioner forsøgte alle gymnasier nu at få hver deres unikke profil med sine særlige fagkombinationer og forsøgte at sælge sig selv med fede studierejser, demokratiforløb, samarbejder med organisationer og NGO'er, og sjove tema- og gallafester, for nu er eleven kommet i centrum for uddannelsessystemet – ikke blot i sin egenskab af at være elev og skulle lære noget, men i allerhøjeste grad som kunde. I de nye læreplaner er kompetence blevet det nye buzzword. Eleven skal erhverve sig forskellige typer kompetencer for at kunne begå sig som den type arbejdskraft der er behov for i det globaliserede, teknologibaserede samfund.

Procesorienterede læringsprocesser ses nu som vejen frem, hvor eleven skaber sin identitet og faglige horisont, hvilket ikke er noget nyt for DFG, og kompetence-tilegnelsen der skal gøre eleven klar til projektsamfundet og som betyder at der lægges vægt på at være god til at kommunikere sit budskab er i virkeligheden en af de styrker, som aktive elever på DFG altid har tilegnet sig gennem det udstrakte udvalgsarbejde, klassediskussioner og deltagelse i skolemøder. (red)

I et interview med tre rektorer for DFG, Ejnar Bertelsen, Olav Harsløf og Chrilles Bacher, konstateres det da også, at mange af DFGs kongstanker og værdier er blevet en del af de etablerede gymnasiers grundlag og gymnasireformen af 2005 kan næsten beskrives som "*Det frie Gymnasium Light*". Artiklen tager udgangspunkt i den graffiti der i rigtigt mange år stod over indgangsporten til Møllegade og som ofte blev kommenteret af censorer: "*Vi har lus*" og det bemærkes muntert, at det er en advarsel om at det godt kan komme til at klø lidt i hovedbunden, når man træder ind i denne elevdemokratiske skole og at denne inskription står i grell modsætning til tidligere tiders latinske sentenser på gamle fine skoler.⁴⁷

Det morsomme er jo så, at DFG året efter dette jubilæumsskrift, nemlig i 2011 køber Metropolitanskolen, forhenværende Østre Borgerdyd gymnasium og den skole der blev udødeliggjort i Hans Scherfigs roman "*Det forsømte Forår*" og som over indgangsportalen har den latinske sentens "*Disciplina solerti fingitur ingenium*" og som betyder "*Ved kløgtig tugt dannes ånden*". Scherfig oversatte det dog til "*Øretæver er godt for den åndelige udvikling*" i stil med portrættingen af undervisernes pædagogiske metode på dette hæderværdige, elitære københavnske gymnasium. Og denne hårdhændede pædagogiske metode må siges at være i diametral modsætning til DFG pædagogik gennem alle tider.

Men denne fokusering på at ruste det enkelte individ til at finde sin plads i det globale konkurrencesamfund i kraft af sine særlige kompetencer, kræver en ny diskussion om hvad dannelse så er. I jubilæumsbladet diskuteres der, hvordan dannelse kan defineres på en tidssvarende måde for en skole som DFG.

Steen Beck, lektor på institut for medier, Design, læring og Erkendelse på Syddansk Universitet, der var lærer på skolen på skolen fra 1991 til 2000, har nogle spændende erfaringer og refleksioner om, hvordan DFG som Den Personlige Skole bliver mere nærværende og tager den enkelte elev alvorligt. Han siger bl.a. "*På DFG er eleverne flyttet helt ind i organisationens hjerte, hvor normalt kun ledelse og lærere befinder sig. Ja, man kan vel på mange måder kalde DFG for en skole, hvor man eksperimenterer med ideen om elevernes skole.*"⁴⁸

⁴⁷ Et dannelsesskrift, Det Fire Gymnasium 40 år, side 3

⁴⁸ Et dannelsesskrift, Det Fire Gymnasium 40 år, side 35

Omkring lærerrollen på DFG siger Steen Beck: *"Jeg fandt ud af, at også elever på DFG har brug for lærere, som fremviser ny betydning og dermed fører dem ud i verdener, de ikke kender, og hvor deres demokratiske ret til at være medbestemmende derfor for en stund må suspenderes af en slags overgivelse til det uvisse".* Og endvidere: *"Gode læreprocesser er spændt ud mellem modsætninger, som dialektisk fremkalder en særlig dynamik. Den senmoderne elev skaber sin faglige identitet i en produktiv, men også frustrerende pendling mellem selvdannelsens indre bevægelse og fremmeddannelsens kontekstbestemte bevægelse. Der er helt sikkert kommet mere af det første til i den tid DFG har eksisteret – men min virkelige erfaring som lærer på skolen var, at man ikke bare kan afskaffe undervisningsopgaven, men må stille spørgsmålet om dens karakter på en ny måde. "...Og til sidst: Med Thomas Ziehes begreb om en god anderledeshed er læreren meget mere end facilitator, træner, vejleder eller hvad man ellers bruger af betegnelser for at beskrive læreren som teknisk assistent for den lærende elev."*⁴⁹

Efter reformen af 2005, hvor DFG mistede sine dispensationer til eksperimenterende undervisningsforløb og fagkombinationer og som det fremgår af ovenstående, nærmest er blevet normativ for det, der skete på de andre gymnasier, er det især *det personlige gymnasium*, som Steen Bech kalder det, der forbliver et kendetegn, forstået på den måde, at dialogen mellem lærer og elev er konstant og demokratiet sikrer at elevens stemme bliver hørt. Eleverne vælger dog stadig emner, fokus og i høj grad også materialer og hvilke slags produkter, deres forløb ender op i.

Struenseegade

Siden 2014 hvor DFG startede på fuld blus på den nye adresse i Struenseegade 50⁵⁰ efter nogle år med renoveringer og undervisning i barakker i skolegården, har skolen haft to adresser, Møllegade og Struenseegade og på demokratisk vis er der blevet holdt møder om hvilke afdelinger og fag, der skulle have til huse på hvilke adresser. De to adresser har voldt en del hovedbrud, da skolen opfatter sig selv som en enhed og derfor afholdes skolemødet på skift på de to adresser. Det har også skabt en del pendling – heldigvis ofte gennem smukke Assistens Kirkegaard, da der har været forskellige fag og afdelinger på de to adresser. For et par år siden forsøgtes problemet løst ved at lede efter en anden – stor – bygning, der kunne rumme hele skolen og også have lokaler til idræt, hvis mangel har været en konstant udfordring for idrætslærerne. Til trods for et stort søgningsarbejde med konsulentbistand, lykkedes det ikke at finde egnede lokaler, der ville være bedre end de bygninger DFG består af. Møllegade er løbende blevet renoveret og med den graffiti udsmykkede fællessal som stedet, hvor mange og meget afgørende skolemøder og fester er blevet afholdt, repræsenterer lokaliteten stadig hjerteblood for mange tidligere elever og lærere. Da beslutningen om at det var nødvendigt at lukke ned for enkeltfag på grund af for lav søgning til stor sorg for skolen, lærerne og mange af de potentielle elever blev taget i januar 2023, betød det, at en hel afdeling lukker på Møllegade, hvor grundskolen, Dragen, og de kunstneriske fag nu har til huse.

Ejnar Bertelsen var stoppet som rektor i 2012, og var blevet efterfulgt af Søs Bayer som rektor, valgt på et ekstraordinært skolemøde i Nørrebrohallen, som er blevet den nye lokalitet for begivenheder, der skal rumme alle elever, som ansatte. Søs Bayer stoppede i 2014 og derefter

⁴⁹ Et dannelsesskrift, Det Fire Gymnasium 40 år, side 39-40

⁵⁰ "Lektor Blommes sorte skole bliver farverig", Nørrebrobladet 17/9 2014

stod skolen uden rektor. Skolen fungerede med en konstitueret rektor i et stykke tid, men nu skulle man på den igen med ansættelsesudvalg og fælles formulering af den profil, man ønskede en ny rektor skulle passe ind i og rektor-ansættelsesprocessen kom på demokratisk vis til at tage sin tid. En beskrivelse af et skolemøde, hvor netop rektor-ansættelsesprocessen diskuteres og krav om et professionelt blik udefra skal optimere processen drøftes i følgende citat fra artiklen om skolemødet i marts 2016: *"Afstemning ved håndsoprækning. Forslaget om hjælp fra et rekrutteringsbureau bliver enstemmigt vedtaget. Næste punkt er beslutningspunkt: Tidsplanen for ansættelsen af den nye rektor. En fra rektorprocesudvalget gennemgår tidsplanen. Ansøgningsfrist 29 marts. Den 18 maj skal rektor vælges. Derimellem et hav af datoer, møder og deadlines."*⁵¹

Den nye rektor, igen valgt ved skriftlig afstemning i Nørrebrohallen, blev Svende Claus Svendsen, der kendte DFG godt som mangeårigt medlem af bestyrelsen og som tidligere ansat på skolen til at facilitere De Frie Ungdomsuddannelser, som DFG også havde udbudt. FUU (De Frie ungdomsuddannelser) der skulle give unge, der var faldet igennem uddannelsessystemet alternative muligheder, blev lukket af den borgerlige regering i 2002.

I 2016 indfører regeringen omprioriteringsbidraget, hvilket betyder at gymnasierne skal spare 2% hvert år. Sorte skyer trækker sammen på lærermøderne, hvor nødvendigheden af at fastholde eleverne, fordi ellers vil økonomien ikke kunne hænge sammen, gentages gang på gang. Lærernes forberedelsestid skrumper gennem forskellige tiltag, vikarerne bliver ikke genansat og lærerne må arbejde mere og mere og truslen om afskedigelser ligger og lurser og bliver også til virkelighed i 2019. Da er Svende Claus Svendsen ikke rektor mere – han er holdt op den 30/4 2018 og skolen har igen en konstitueret rektor.

Vores nuværende rektor, Sara Mac Dalland, er blevet valgt som ny rektor i Nørrebrohallen og starter i foråret 2019, den 1 marts. Heldigvis stopper den nye regering det forhåbte omprioriteringsbidrag fra og med 2020 og varmere vinde begynder at blæse gennem den kuldslåede gymnasieverden. Solen skinner igen på DFG og søgningsantallet af elever er stabilt og der oprettes endda en 5 STX linje. DFG har profileret sig ved at være det første gymnasium til ikke at ville tage på studierejser med fly, hvilket er helt på linje med skolens bæredygtige og klimabevidste målsætning om en mere CO2neutral skole.

I løbet af 2010'erne og 2020'erne er DFG jævnligt i medierne. På det fri har man altid respekteret hinanden og ikke haft den mobbekultur mellem de forskellige uddannelsesstrin med tilhørende indvielsesritualer, som har tyngt nogle gymnasier. Andre gymnasier har kæmpet med de såkaldte puttefester, hvor unge kvinder er blevet nedgjort og misbrugt, men på DFG har man altid taget skarp afstand fra sexistiske valideringer af hinanden. Frirummet fra sådanne gammeldags ritualer og den trygge og varme atmosfære af gensidig respekt beskrives i medierne af elever, der er flygtet til DFG fra gymnasier, hvor de har oplevet sådanne ting. Netop trygge læringsrum, hvor eleven er blevet behandlet som *"andet end blot endnu et tal i et samleband i den store masseproduktion af homogene studenterhjerner"* som det formuleres i et læserbrev i Information af en tidligere elev, er det eleverne efterspørger og finder på DFG.⁵²

Det faktum at der ikke gives karakter på skolen i det daglige liv, betyder også at skolen opleves som en skole der stresser og presser eleverne mindre, og det igen bevirker, at skolen betragtes

⁵¹ "Glæden ved at stemme om at stemme om at stemme", Berlingske Tidende 5/3 2016

⁵² "Min skole burde ikke være undtagelsen", Information 16/3 2016

som en first mover i debatten om den karakterfri skolen og den udbredte mistrivsel, der hersker blandt ungdommen.

DFG er også helt fremme i diskussionerne og ikke mindst praksisserne angående identitetspolitik. På et skolemøde er det i 2023 vedtaget at alle nye klasser præsenterer sig selv ved navn og pronomen og mange af de tekster og undervisningsforløb, der arbejdes med i disse år beskæftiger sig med dette emne. DFG arbejder stadig med at eksperimentere med forskellige undervisningsformer; man har fx lavet sine egne tværfaglige samarbejder, der erstatter AT-forløbene (TP forløb), man har forskellige kreative dage og forløb med anderledes tilgang og indhold til stoffet end det, der er begrænset til fagenes læreplaner og man har temadage, hvor der besluttet hvilke nødvendige emner, der skal arbejdes i dybden med. Fx havde man en tema-dag om sex med mange indslag udefra og debatter og øvelser angående forskellige emner, hvor DFG igen viste, at man har fingeren på pulsen eller måske rettere – skaber pulsen. Ligeledes har man indsigt- og udsyn- dage, hvor aktuelle og brændende emner behandles gennem forskellige arbejdsformer.

Der er ingen tvivl om, at DFG stadig er et væksthus for morgendagens nye temaer og de problemstillinger, eleverne ønsker at arbejde med, er ofte noget, der enten er formuleret i ongoing diskurser i samfundet eller kommer til at være det. Det er en af fornøjelserne af at være lærer på DFG – man er med i det, der kommer til at tegne fremtiden.

15-07/2023

Litteraturliste:

"AUCs basisuddannelse er et fjerde gymnasieår", Aalborg Stiftstidende, 25/11 1979

"Befolkningen på Vestegnen er dødtræt af alle forsøg", Albertslund-Posten 20/11 1975

"Det Frie Gymnasium flytter til København", Frederiksborg Amts Avis, 28/4 1988

"Det Frie Gymnasium forsøges nu flyttet" Information, 13/12 1980

"Det Frie Gymnasium vil leje Dambakkens Skole i Birkerød", Frederiksborg Amtsavis 19/2 1976

"Elev-aktion på Det Frie Gymnasium", Frederiksborg Amtsavis, 10/7 1977

"Et forsøg på dialog med Tvind", Information 17/3 1979

"Flere vælger alternativt gymnasium", Information 9/11 1985

"Glæden ved at stemme om at stemme om at stemme", Berlingske Tidende 5/3 2016

"Gymnasium på indkøbstur", Aktuelt 3/10 1977

"Gymnasium uden rektor", Politiken 22/8 1979

"Her svinger eleverne piskan", Ekstrabladet, 25/5 1979

"Lektor Blommes sorte skole bliver farverig", Nørrebrobladet 17/9 2014

"Til gruppeeksamen – mindre pres", Politiken 9/6 1985

29 i klassen – alt iberegnet", Information 19/4 1983

Andersen, M. B., & Olsen, N. (2004). *1968: dengang og nu*. Museum Tusulanum Press.

Folkebladet for Allerød-Birkerød 26/1 1977, "Det Frie Gymnasium i Birkerød sikret støtte fra Københavns Amt"

Frederiksborg Amt Avis 29/4 1977

Hansen, B., Hansen, L. M., & Nygaard, A. (1995). *Det frie Gymnasium 25 år*.

Hansen, L. M., Nygaard, A., Svendsen, C., & Gymnasium, F. (2000). *Det frie Gymnasium 30 år*.

Hvordan kan det Frie Gymnasium overleve", Ballerupbladet 29/12 1975

Land og Folk, 2/9 1977

Nygaard, A. (2010). *Det Frie Gymnasium 40 år: et dannesskrift*.

Redaktionen. (2017, May 13). Læserbreve. *Information*. <https://www.information.dk/debat/2016/03/laeserbreve-10>

Årsrapport: 3 : Årsrapport 1971/72. -- 1973. (1970).

Årsrapport: 5 : Tre-årsrapport 1974/77. -- 1977. (1970).

15-07/2023

Interviews:

Interview med Jakob Muschinsky, 2 maj 2023

Interview med Marianne Risbjerg Thomsen, 12 maj 2023